

Пайдоиши фаъолияти библиографӣ дар китобхонаҳои оммавӣ ва чойхонаҳои сурх

Баробари ташкил шудани Иттиҳоди Шӯравӣ дар давлатҳои узви иттиҳод мактабҳои усули нав, муассисаҳои таълимии миёна ва олӣ, муассисаҳои илмӣ, матбуот, радио ва як қатор муассисаҳои маданӣ – равшаннамоӣ аз ҷумла чойхонаҳо ва китобхонаҳо таъсис ёфтанд, ки онҳо ба рушди библиография мусоидат карданд.

Давлатдориву шахрсозӣ, бунёди муассисоти идорӣ, сохтмони корхонаву муассисаҳои таълимӣ, фарҳангӣ, чопхонаҳо, нашриёт, таъсиси матбуот, заводу фабрикаҳо, оmodасозии мутахассисони соҳаҳои мухталиф ва ғайра аз масоили муҳим буданд, ки аз сифр бояд бунёд мешуданд. Амалисозии ин ҳадафҳои наҷиб дар он давраи кори саҳл набуд, зеро умуман замина миллии вучуд надошт, танҳо дар заминаи идиолгии рус (махсусан Ҳизби Комунистӣ) имконияти сохтани ҷомеаи навин пеш омад.

Фаъолияти библиографӣ ин фаъолияти илмӣ-амалиест, ки оид ба пажӯҳиш, коркард ва ба истеъмолкунандагон расондани иттилооти библиографӣ дар бораи маҳсулоти ҷопӣ ва истифодаи мақсадноки ҷамъиятии он мусоидат менамояд.

Солҳои аввали ташкил шудани китобхонаҳо дар ҶШС Тоҷикистон бо сабабҳои маълум мутахассисони соҳибмаълумоти соҳавӣ намерасиданд ва аксари кормандони китобхона аз нозукиҳои касбӣ баҳравар набуданд ва ҳангоми иҷрои маълумотҳои шифохӣ ва хаттии библиографӣ ба душворӣ рӯбарӯ мешуданд. Бо ёрии китобдорони соҳибмаълумоти рус кормандони маҳаллӣ самтҳои гуногуни ҳадамоти шифохӣ ва хаттиро меомӯхтанд ва дар фаъолияти ҳамаҷунун худ истифода менамуданд. Азбаски шакли хаттии фармоишҳо кам истифода мешуд, китобдорон бештар ба иҷрои ҳадамоти шифохии маълумотӣ-библиографӣ таваҷҷуҳ менамуданд. Таҳлилҳо нишон дод, ки ҳадамоти библиографӣ яке аз самтҳои асосии кори китобхонаҳоро ташаққул медиҳад ва он дар китобхонаҳои гуногун дар масири таърих амалӣ мегардиданд. Фаъолияти библиографии китобхонаҳо дар самти хизматрасонӣ яъне, вақти иҷрои дархостҳои хонандагон мушоҳида мегардад. Дархостҳои хонандагон дар китобхонаҳо дар ду намуд - хаттӣ ва шифохӣ иҷро карда мешаванд. Бунёди захираҳои китобӣ дар китобхонаҳо аз давраи пайдоиш ба тасниф ва тарғиб эҳтиёҷ дошт ва ба ақидаи олимони соҳа нахустин китобдорон шакли шифохии маълумоти библиографиро истифода мекарданд. Тавре ки О.П. Коршунов ишора менамояд «Иттилооти библиографӣ метавонад дар шакли шифохӣ ва хаттӣ ирсол гардад. Иттилооти библиографӣ ба таври васеъ дар таҷрибаи фаъолияти китобхонавӣ-библиографӣ истифода гашта, ҳангоми пешниҳоди маълумоти шифохӣ дар раванди фаъолияти иттилоотӣ-библиографии

хонандагон, баргузории хулосаҳои библиографӣ, машварату маслиҳат ва ғайра истифода мегардад».

Хадамоти шифоҳӣ библиографии китобхонаҳо дар масири таърих мақоми махсусро соҳиб аст. Ин намуди хизматрасонии библиографӣ дар вақти муроҷиати хонандагон ба китобхонаҳо барои роҳнамоии хониш, маълумот дар бораи сарчашма, тарғиби адабиёт ва гузаронидани хулосаҳои библиографӣ, бештар истифода мешуд ва ин то кунун мақоми муҳимро касб кардааст.

Библиография бахшида ба Тоҷикистон дар солҳои 20-30 – юми асри XX бештар аз тарафи олимон, сайёҳон ва библиографони рус анҷом мепазируфт. Танҳо баъди пайдоиши китобхонаҳои шаҳрӣ ва шӯъбаҳои библиографии он дар ҷумҳурӣ фаъолияти касбии библиографӣ роҳандозӣ гардид ва барои ба низом даровардани фаъолияти китобхонаҳо ва хусусан шӯъбаҳои библиографӣ аз китобхонаҳои бузурги ИЧШС, аз ҷумла китобхонаҳои шаҳри Ленинград (Санкт-Петербурги имрӯза) техникаи китобдорӣ аз ҷумла баргаҳо, формулярҳо, тамғаҳо барои китоб ва ғайраҳо, яқоя бо дастурамал бо забони тоҷикӣ дастрас карда мешуд.

Хадамоти библиографӣ дар китобхонаҳо тадриҷан, бо ёрии библиографони рус аз ҷумла, мутахассисони китобхонаҳои Москва ва Ленинград ва мутахассисони маҳаллие, ки курсҳои тайёрии китобдориро хатм намуда буданд, ба роҳ монда мешуд. Бо кӯмак библиографони рус дар китобхонаҳо ташкил ва таҳияи картотекаи мавзӯӣ, рӯйхати тавсиявӣ, шарҳи адабиёт ва ғайра ба роҳ монда шуд.

Библиография ҳамчун миёнҷӣ байни хонанда ва китоб дар ташаккул ёфтани фарҳанги маънавии инсон беандоза бузург аст. Яке аз вижагиҳои библиография ин пажӯҳиш, коркард, нигоҳдорӣ ва тарғиб намудани маълумот дар бораи маводи ҷопӣ ва электронӣ бо мақсади ташвиқ намудани дастоварҳои бузурги инсоният ва ғояҳои маънавии он мебошад. Вазифаи библиография аз он иборат аст, ки дар бораи китобҳо ва дигар маҳсулоти ҷопию электронӣ маълумот дода, иттилоотӣ заруриро ба эҳтиёҷмандон тавсия менамояд.

Аз рӯзҳои аввали таъсиси Ҳукумати Шӯравӣ дар қаламрави худ барои аз байн бурдани маҳви бесаводи фармону декрет ва қарорҳо оид ба таъсиси муассисаҳои таълимӣ, фарҳангӣ-фароғатӣ қабул гардиданд, ки чойхонаҳо ва китобхонаҳо ҳамчун маркази ғирдоварӣ, нигоҳдорӣ ва тарғиби мавод шинохта шуда, ба яке аз аслиҳаи муҳими тарғиботи сиёсати давлатӣ ва ҳизбӣ табдил ёфтанд.

Аввалин муассисаҳои фарҳангӣ, махсусан чойхонаҳои сурх дар Тоҷикистон соли 20-уми асри XX пайдо шуданд. Солҳои 20-ум чойхонаҳо ягона ҷое буданд, ки

одамон дар он ҷо ҷамъ омада, роҷеъ ба мавзуҳои барояшон диқатҷалбкунанда суҳбат мекарданд ва аз ҷониби шахси масъули ҷойхона ва ё ҷойхоначӣ барои ҷамъомадагон рӯзномаву маҷалаҳоро хонда медоданд аз навигариҳои дохилу хориҷи мамлакат ба таври шифоӣ маълумот медоданд. Солҳои 20-уми асри гузашта ғайр аз китобхонаҳо инчунин гушаҳои сурх низ вучуд доштанд, ки дар ҷойхонаҳо ва гушаҳои сурх қорҳои оммавӣ – сиёсӣ, бадеӣ, суҳбату маърифатӣ бо иштироки аҳли адаб гузаронида мешуданд.

Роҷеъ ба пайдоиши ҷойхонаҳои сурх маълумотҳо гуногун аст. Яке аз асарҳои илмӣ дар самти фаъолияти фарҳангии Тоҷикистон таҳқиқ шуда ин монографияи **Б.С.Сафаралиев** мебошад. Дар ин ҷо омадааст, ки аввалин ҷойхонаҳои сурх дар қаламрави шимоли ҶШС Тоҷикитон, шаҳри қадимаи Хучанд дар соли 1918 ба вучуд омаданд. Мувофиқи таҳлилҳои оморӣ мавзӯ оид ба шумора ва фаъолияти ҷойхонаҳои сурх муайн гардид, ки дар округи Хучанд охири соли 1927 зиёда аз 50 ҷойхонаи сурх амал мекард.

Аз баски солҳои 20 – уми асри гузашта ҷойхонаҳои сурх ягона маркази ташвиқу тарғиб дар зери назорати ҳизби кумунисти ба ҳисоб мерафтанд, сохтани ҷойхонаҳо дар шаҳр ва шаҳракҳо, ноҳияҳои қуҳӣ тамоми ҷамоату совхозҳои марказӣ ва ҷануби Тоҷикистон низ оғоз мегардад. Аз рӯи маълумоти М.Р.Шукуров дар асари **«История Культурной жизни советского Таджикистане (1917 – 1941 гг.)»** агар дар соли 1925 шумораи ҷойхонаҳои сурх дар ҷануби Тоҷикистон 10 ададро ташкил менамуданд пас дар соли 1928 шумораи онҳо ба 30 адад расид.

Аз рӯи омӯзиши мақолаҳо дар саҳифаҳои рӯзномаҳои **«Тоҷикистони сурх»** ва **«Тоҷикистони советӣ»** маълум мегардад, ки солҳои 30-юм на ҳамаи ҷойхонаҳои сурхи ҷумҳурий якхела ва хуб қор мекарданд. Барои самаранокӣ фаъолияти ҷойхонаҳо ва дараҷаи қорӣ онҳо ба қобилияти ташкилотчиӣ роҳбарони ҷойхонаҳо вобаста буд.

Китобхонаҳои оммавӣ яке аз муҳимтарин манбаи фарҳанг ва рушди алму адаб дар ҷомеа ба ҳисоб рафта, дар омавигардонӣ донишҳо нақши муассир мебозанд. Аввалин китобхонаҳои оммавӣ дар ҳудуди имрӯзаи Тоҷикистон, дар давраи Шуравӣ ба вучуд омадаанд. Мувофиқи таҳлилҳо ва сарчашмаҳои илмӣ-таърихӣ заминаи асосии таъсиси китобхонаҳои оммавӣ дар Тоҷикистон ин китобхонаи дивизияи 3-юми тирандозии Туркистонии корпуси сенздаҳум, ки соли 1923 ба Душанбе қуҷонида шудааст, ҳисобида мешавад. Қатъи назар аз мушкilot ва эҳтиёҷот ба сару либос ва озуқаворӣ

мавҷудбуда, дар вазнинтарин шароитҳои бегоҳӣ аз шаҳри Қаршӣ ба Душанбе бо роҳи аспу шутургард се ҳазор китоб кашонда мешавад, ки онҳо фонди асосии ва аввалини китобхонаҳои Тоҷикистонро ташкил намуданд. Китобхонаи дивизияи 3-юми тирандозӣ, ки дар шаҳри Душанбе барои аскарони сурхи рус таъсис шуда буд, китобхонаи гарнизонӣ номида мешуд, аз ин лиҳоз фонди китобхонаро пурра адабиёт ба забони русӣ ташкил медод. Ин китобхона на ба аҳолии маҳалӣ, балки танҳо ба қисмҳои ҳарбӣ хизмат мерасонид. Аз рӯйи маълумоти дақиқ, яъне мувофиқи нишондоди омории маҷмӯаи материалҳои статистикӣ, ки соли 1967 аз ҷониби Раёсати марказии статистику назди Совети вазирони РСФСР Тоҷикистон таҳия шуда, соли 1926 дар минтақаи ҷойгиршавии Тоҷикистони имрӯза шумораи китобхонаҳои оммавӣ ҳамагӣ 4 ададро ташкил мекард. Фонди китобии ин китобхонаҳо бошад ҳамагӣ 4,4 ҳазор нусхоро ташкил мекард.

Яке аз ҳуҷҷатҳои муҳими давлатӣ барои рушди китобдории шуравӣ дар соли 1928 ин қарори КМ ВКП (б) «**Оид ба ҳадамоти китобӣ ба оммаи хонандагон**» мебошад, ки дар он мавқеи муҳиму созидаи китоб дар сохтмони сотсиализм таъкид шуда буд.

Таҳлилҳо оид ба вазъи фаъолияти китобхонаҳои оммавӣ ва шумораи онҳо дар ҳайати Ҷумҳурии Мухторӣ (афтаномӣ) Шӯравӣ Сотсиалистии Тоҷикистон, дар таърих ба ҳуҷҷатҳои омории муҳими давлатӣ муайян гардид, ки соли 1928 дар ҳудуди Тоҷикистон 11 китобхонаи оммавӣ фаъолият мекарда аст, ки аз ин теъдодо нӯҳ адади онҳо дар қишлоқҳои амал менамудан. Теъдоди умумии маҳзани китобии онҳоро 12 ҳазор нусха китоб ташкил медод, ки аз ин ҳисоб 11 ҳазору 600 нусхаашон дар маҳзани китобхонаҳои қишлоқҳои маҳфуз буданд.

Кумитаи Марказии партияи Комунистии Тоҷикистон моҳи апрели соли 1930 зарурияти ташкил намудани китобхонаи давлатии марказиро дар шаҳри Душанбе, дар қарори худ қайд мекунад. Ва соли 1931 бошад китобхонаро дар маркази шаҳр дар бинои пештараи КМ ПК Тоҷикистон ҷойгир намуда, дар назди он толори хониш таъсис дода мешавад.

Маҳз дар сояи таваҷҷуҳи махсуси Ҳукумати шӯравӣ махсусан Ҳизби коммунистӣ дар муддати кӯтоҳ дар ҳаёти фарҳангии мамлакат дигаргуниҳои назаррас ба амал омад, ки соли 1931 шабакаи муассисаҳои мадания-равшаннамоӣ 19 хонаи фарҳанг, 25 ҷойхонаи сурх (бо қироатхонаҳо), 11 нуқтаи сайёри кино, 19 китобхона, 30 адад баландгӯяки радио, 43 гӯшаи сурх, 161 мактаби маҳви бесаводиро ташкил мекард.

Ниҳоят соли 1932 китобхонаи шаҳрӣ ба китобхонаи давлатии оммавии РСФСР Тоҷикистон табдил дода мешавад. 2-юми январи соли 1933 китобхонаи нав дарҳои худро ба рӯи хонандагон мекушояд. Дар он ҳангом фонди китобии китобхонаро 18 783 нусха адабиёт ташкил медод, ки аз ин ҳисоб 1 416 адади он китобҳо бо забонҳои тоҷикӣ ва узбекӣ ва 17 367 ададашон ба забони русӣ буданд.

Мувофиқи шароити он замон Китобхонаи оммавӣ махзани хеле калони осори ҷопӣ дар мамлакат буд ва яке аз марказҳои ба назар намоёни маданият ба шумор мерафт. Аз соли 1933 китобхонаи давлатии оммавӣ бо нусхаҳои ҳатмии ҳамаи китоб ва матбуоти даврии ҷопӣ таъмин мешуд. Соли 1934 дар Тоҷикистон ҳазор солагии шоири бузурги классики форсу тоҷик Абулқосим Фирдавсӣ ҷашн гирифта мешавад. Ба муносибати ҷашни ҳазорсолигии А.Фирдавсӣ ба Китобхонаи давлатии оммавии Тоҷикистон номи А.Фирдавсӣ гузошта мешавад.

Ҳангоми китобхонаи шаҳрӣ тағири мақом карданаҷ, яъне ба “Китобхонаи давлатии оммавии РСС Тоҷикистон” табдил ёфтанаҷ зарурати таъсиси китобхонаи шаҳрӣ ба миён гузошта мешавад. Барои ташкил ва пурагардони фонди китобии Китобхонаи шаҳрӣ ба номи Абулқосим Лоҳутӣ аз ҳисоби фонди Китобхонаи давлатии оммавӣ 7 ҳазор нусха китоб ҷудо карда мешавад. Фаъолияти расмии Китобхонаи шаҳрӣ ба номи А.Лоҳутӣ 1-уми августи соли 1933 оғоз меёбад. Оид ба ифтитоҳи фаъолияти ин китобхона дар шумораҳои нашрияҳои давлатӣ 4-уми августи соли 1933 эълоне ҷоп шуд, ки дар он ҷо гуфта мешавад: **«Китобхонаи шаҳри Душанбе ба номи Абулқосим Лоҳутӣ кушода шуд. Бозиди китобхона аз соати 17 то 20 ҳамаҷӯза ғайр аз рӯзи якшанбе. Суроға: кучаи Комсомол, 24. Мудири китобхона Раҷабзода»**. Бо ташаббуси Комитети давлатии иттифоқҳои касабҳои идораҳои давлатӣ бисёр ташкилотҳои иттифоқи касоба барои кушодани китобхонаи шаҳрӣ маблағҳо ҷудо карда мешуд, ки дар муддати кӯтоҳ ин китобхона ба муассисаи калони маданӣ - равшаннамоӣ табдил меёбат.

Дар раванди таҳлил ва омӯзиши статистику мавзӯӣ муаян намуд, ки соли 1932 дар ҳудуди ҶШС Тоҷикистон шумораи китобхонаҳои оммавӣ 119 ададро ташкил намуда, фонди умумии онҳо 107 ҳазор нусха китобро дар бар мегирифт. Мувофиқи ҷадвали таснифоти омории Раёсати марказии статистику назди Совети вазирони РСС Тоҷикистон аз 119 китобхонаи оммавӣ 67 адад бо фонди умумии 68 ҳазор нусха китоб дар назди қишлоқҳои фаъолият доштанд.

Ҳамин тариқ дар солҳои 30-юми асри XX боз китобхонаҳои тобеи идора ва муассисаҳо дар назди институти педагогӣ (бо номи Китобхонаи институти педагогии шаҳри Душанбе соли 1931), институти тиббӣ (бо номи Китобхонаи институти тибии Тоҷикистон соли 1939), Комисариати халқии ниғаждории тандурустӣ, Филиали Тоҷикисонии Академияи Фанҳои Шӯравӣ (Китобхонаи марказии илмӣ АИ Тоҷикисони шӯравӣ) ва ғайра ташкил карда шуданд. 6 ноябри соли 1930 Хонаи Армияи Сурх ба номи К.Е.Ворошолов кушода мешавад, ки он низ китобхонаи калон дошт. Ҳамин

тавр дар соли 1938 шумораи умумии китобхонаҳо дар ҳудуди Тоҷикистон 425 ададро ташкил мекард.

Роҷеъ ба васф, нақши библиография дар инкишофи илм, библиографи машҳури рус **В.И.Межов** библиографияро “алифбои тамоми илмҳо” номидааст. Библиограф **В.С.Сопиков** бошад чунин мешуморад, ки бо усули библиографӣ

пахн намудани илм ва адабиёт ниҳоят осон мебошад ва бар ҳадаф тазтар мерасад.

Таҳияи дастурҳои библиографӣ яке аз самтҳои асосии фаъолияти библиографии китобхонаҳо буда, ин сами фаъолият аз солҳои аввали ташкилёбии китобхонаҳо мушоҳида мегардид. Ҳамзамон барои иҷрои самтҳои фаъолияти библиографи дар Тоҷикистон баъзе аз муассисаҳои илмӣ ба монанди Китобхонаи давлатии оммавии ҶШС Тоҷикистон, Китобхонаи илмӣ пойгоҳи АИ ИҶШС ва Китобхонаи АИ ИҶШС Ленинград вазифадор мегардиданд. Масалан аз ҷониби ин муассисаҳо нишондиҳандаи библиографии Помир таҳия гардид.

Бо мақсади таҳқиқу омӯзиши Тоҷикистон дар даврони шӯравӣ як қатор экспедитсияҳо, аз ҷумла “**Экспедитсияи комплекси тоҷик**” ташкил шуда буд, ки бори аввал соли 1928 бо сардории Д. Н. Шербаков ба омӯзиши Помир оғоз гардида, соли 1932 таҳти роҳбарии А. Е. Ферсман натиҷаи маҷмӯи омӯзишҳоро ба нашр расид. Гарчанде, ки мақсади ин экспедитсияҳо муайян намудани имкониятҳои инкишофи қувваҳои истеҳсолии Тоҷикистон, соҳаи нави саноат ва хоҷагии қишлоқ дар минтақаҳои табию иқлимӣ мухталиф буд, аммо маълумотҳои гуногуни экспедитсия махсусан ба библиографияи кишваршиносӣ дар Тоҷикистони замина гузошт.

Зикр намудан ба маврид аст, ки барои замина гузоштан ва ташаккулёбии библиографияи тоҷик дар замони шӯравӣ, ғайр аз китобхонаҳо инчунин дигар муассисаҳо аз ҷумла Палатаи китоби ҶШС Тоҷикистон ва дигар муассисаҳои илмӣ низ нақши муҳимро соҳибанд. Масалан, дар самти наشري асарҳои библиографӣ соли 1939 аз ҷониби Палатаи китоби ҶШС Тоҷикистон шумораи 1-уми «Солномаи китобҳо» бо ҳуруфоти латинӣ ва забонҳои русию тоҷикӣ бо теъдоди 1000 нусха аз чоп баромад, ки мураттиби он Л.В.Успенская буд. Дар ин шумора 291 номгӯи китобҳои наشري солҳои 1937-1938 дарҷ гардиданд, ки аз онҳо 253 номгӯи ба забони тоҷикӣ ва 38 номгӯи ба забони русӣ мебошанд.

Заминагузори дар самти наشري осори библиографии Палатаи китоби ҶШС Тоҷикистон аз наشري аввали «Солномаи китобҳо» бо душворӣ ҳам бошад оғоз шуд ва ин таҷриба барои боз ҳам бештар раванқ додани фаъолияти библиографии Палатаи китоб таъсири мусбати хешро гузошт.

Ҳамчунин зикр кардан ба маврид аст, ки «**Ҷамъияти илмӣ барои омӯзиши Тоҷикистон ва халқҳои эронинажоди берун аз сарҳади он**» яке аз аввалин ҷамъияти кишваршиносӣ дар ҳудуди Тоҷикистон буда, дар омӯзиши таъриху маданияти халқи тоҷик ва Тоҷикистон саҳми арзандае гузоштааст. Яке аз вазифаҳои ҷамъият ин ташкил ва бурдани корҳои ахбороти – библиографӣ буд. Корҳои библиографӣ бо корҳои илмӣ-таҳқиқотӣ алоқаи бевосита дошта дар баррасии ҳалли масъалаҳои илмӣ ҳамчун силоҳи махсус барои саривақт дарёфт намудани сарчашмаҳо (адабиёт) истифода мешавад. Асарҳои библиографӣ бо хусусиятҳои хоси худ метавонанд таваҷҷуҳи табақаи ҷомеаи илмиро ба ҳалли масъалаҳои нисбатан камҳалшуда ва умумӣ, равона созад. Дар натиҷаи равақ ёфтани фаъолияти илмӣ «**Ҷамъияти илмӣ барои омӯзиши Тоҷикистон ва халқҳои эронинажоди берун аз сарҳади он**» эҳтиёҷот ба иттилооти библиографӣ меафзояд. Бинобар ин, дар назди худ мақсад мегузорад, ки тартибдиҳии як қатор асарҳои библиографиро ба зимаи худ гирад. Бо ин мақсад соли 1926 аввалин асари библиографиро, ки пурра ба Тоҷикистон бахшида шуда буд, бо номи «Библиографияи Тоҷикистон» (Библиография Таджикистана) таҳия менамояд. Ин асар аз ду қисм иборат аст. Қисми аввал «Нишондиҳандаи мураттабии китобҳо ва қайдҳо ба забонҳои русӣ ва аврупоӣ дар бораи Тоҷикистон» ном дошта тартибдиҳандаи ин қисмат П.П.Иванов мебошад. Қисмати дуюмашро Е.К.Бетгер зери унвони «Рӯйхати мақолаҳо ва қайдҳои дар газетаи «Ведомостҳои Туркистон» дарҷ шуда, ки ба вилоятҳои имрӯз ба ҳайати Тоҷикистон дохил шуда, дахл доранд», тартиб додааст. Нашр гардидани асари библиографии мазкур дар самти ҳали омӯзиши илмӣ масъалаҳои муҳталифи Тоҷикистон пирӯзии бузурге буд. Манзалати ин асарро олими бузург – библиографи тоҷик **Абдураҳим Раҳимов** дар роҳи шинохти миллати тоҷик, инкишофи библиографиякунонии адабиёт ва пешрафти илм дар Тоҷикистон медонад. «**Он (Библиографияи Тоҷикистон) натавонад дар пешрафти илми тоҷикшиносӣ ёрии амали расона, балки дар тараққиёти минбаъдаи ахбороти библиографӣ, махсусан, дар библиографиякунонии адабиёти илмӣ дар бораи Тоҷикистон роҳи васеъ кушод. Аз дигар тараф, «Библиографияи Тоҷикистон» ҷавоби амиқ ва яке аз зарбаҳои аввалини илмӣ ба пантуркистон ва дигар дастаҳои миллатчиёни турк буд, ки роҳи таърихӣ инкишофи халқҳои Осиёи Миёнаро дар оинаи ҳақиқат худ дида, мавҷудияти халқи тоҷик ва тамаддуни бою бисёрасонаи онро эътироф намекарданд**».

Бо барҳам хурдани аморати Бухоро пантуркистон бо ҳар роҳу восита меҳостанд тоҷиконро умуман меҳостанд ҳамчун миллат нашиносанд ва онҳоро ба қатори халқиятҳои камнуфуз дохил намоянд. Дар назди интеллигенсияи тоҷик масъалаи муҳими эмин доштани миллат ва эҳёи марҳанги миллии меистод, ки фарзонафарзандони миллат дар ин роҳ ҷонбозиҳо карданд. Сардафтари адабиёти

навини тоҷик устод Садриддин Айни дар ин замони тақдирсоз **«Намунаи адабиёти тоҷик»** - ро меофарад, ки дар ин асар унсурҳои мухталифи ахборот ва библиография мавҷуданд. Ҳамаи онҳо маълумот дар бораи адибон, ташреҳи воқеаҳои адабӣ, соли таввалуду вафот, ишора аз маъхаз ва амсоли онҳо аҳамияти калон доранд. Ҳачунин, ҳамрадиҳои асари безаволи устод С.Айни, ба муносибати даҳсолагии ҶШС Тоҷикистон маҷмуае бо номи **«Намунаҳои адабиёти тоҷик»** аз ҷониби нависандагон ва шоирони Тоҷикистон ба мисли Х.Мирзозода, Ҷ.Сухайлӣ, Ҷ.Иқромӣ, К.Лутфулоева ва Бузургзода мураттаб гардида, зери таҳрири умумии С.Айни, С.Улуғзода, А.П.Деҳотӣ, М.Турсунзода, М.Раҳимӣ ва И.Брагинский дар соли 1940 рӯй чоп омадааст. Дар ин асар ба монанди *“Намунаи адабиёти тоҷик”*-и С.Айни унсурҳои мухталифи маълумотҳои библиографи низ мушоҳида мешавад ба монанди радабандии номгуи шоирон, соли таваллуд, эҷодиёт, маълумоти поинварақӣ ва ғайра. Бояд ибрази намуд, ки ин асар метавонад барои дар роҳи тарақии ояндаи адабиёти тоҷик, муаррифии ниёгони арҷманди миллати тоҷик ва эҷодиёти онҳо чун манораи раҳнамо хизмат намояд.

Сайзароб Надиров, корманди

Китобхонаи миллии Тоҷикистон